

A Lánchíd

Irta: Gogolák Lajos

November 20-án avatják fel az újjáépített Lánchidat. A ködös, esős őszi estében büszkén és boldogítón ragyog rajta a fények füzere, de a Híd gyönyörű íve mintha nap-pal is világítana, ahogy ismét abroncsa alá öleli a Duna hatalmas folyását — száz évvel ezelőtt az első híd volt, mely összekötötte a nagy sorsfolyó partjait. Száz éve, hogy képe és ivelése mélységesen bele-
rögződött minden magyar ember szívébe, minden magyar öntudatába; valósággal nemzeti létünk jelképe lett... 1944 borzalmas és gyalázatos vihára rombadöntötte, a Duna mélyére roskadtak felséges láncai, melyek nem a rabság, de az értelem és a szabadság ígételével és valóságával kötötték egybe a magyar multat és jövőt. Most újra a levegőben ragyognak, fénylenek a láncok és a láncokat tartó hatalmas köpillérek újra úgy emelkednek Budapest közepén nyugodt klasszikus fenségükben, mint valami kettős diadalkapu — az újjáépítés egyik legszebb fejezele zárult le, teljesült be a Lánchíd újjáépítésével.

Ez az újjáavató ünnepség most a tiszta munkás hazaszeretet melegségével és őszinteségével dobogtatja meg minden magyar ember szívét. Nagyszerű idők emlékeit idézi a Lánchíd, mely mindig egyszerre volt jelkép és valóság: a nemzeti újjáéledés, önszmelet, akarat jelképe volt és egyben a megvalósult akarat erő csodája, a modern Magyarország kialakulásának és felemelkedésének megtestesülése. Széchenyi István lángelméjétől született a Híd gondolata, az ő energiája is valósította meg.

Száz év távolából is esodálva és szeretettel nézzük a nagy magyar reformkor csodálatos kezdeményezéseit, újrakezdéseit, vállalkozásait, — a magyar haladás gondolata és akarata maig mindig vissza-vissza-lér azokhoz az 1830—40-es évekhez, amikor megszületett a modern Magyarország, felnevelődött a haladó értelmű magyarság. Az Akadémia, a Híd közelében, költőink, tudósaink, vezető szellemeink tűzhelyének és oltárának emelkedett és mellette a Lánchíd a modern haladás, a technika, a legújabbkori építés első lépése volt Magyarországon. Széchenyi Istvánt utóbb a hazai maradiság eléggé igyekezett kisajátítani magának, gyakran hivatkozott lelkiismereti aggodalmaira és látomásaira a terméketlen konzervatívizmus a haladás ellen; aztán voltak történészek és írók a közelmúlt korban, akik valami kegyes és merengő ábrándozót formáltak belőle. De nem! — aki a Lánchidat megálmodta és meg is teremtette a hű és megvalósulatlan magyar álmok szomorú földjén, nem, az nem lehetett maradi, nem lehetett kegyes merengő, nem lehetett terméketlen és haladásellenes konzervatív... Nem kétséges, mondjuk meg mindjárt őszintén a Lánchid újjászületésének szép ünnepén, hogy el kell hamarosan érkeznünk Széchenyi István lángszellemének méltó és igazságos értékeléséhez is. Mert a maga korában Széchenyi István, ez a gáttalan teremtmény, ez a korlátlan akarat, ez a modern és rendező értelem volt a legújabb és legmodernebb magyar! És a Lánchid ennek a magyar modernségnek, haladásnak, európaiságnak és emberségnek jelképe és megvalósulása: nem véletlen, hogy éppen a Lánchid által törött meg a régi nemzeti kiváltságok hatalma, midőn

heves küzdelmek után kimondotta az országgyűlés, hogy a hídóvám mindenkit kötelez, a nemesség nem igényelhet semmiféle mentességet a hídóvámhoz való hozzájárulás alól... És az sem véletlen, hogy akkor végig az egész Duna folyásán, végig egész Közép-Európában a Lánchíd, ez a magyar reformkezdeményezés volt az első álló és állandó híd, az akkori modern építés, újító technika, a korszakos előrelépésnek ható vasszerkezet terén — tőlünk nyugatra a német és Ausztria abszolút fejedelmi hatalmak és kispolgári előítéletek nyúgében tespedt; tőlünk délre és keletre meg a török uralom még mindig kegyetlen és konok igájában tartotta a keleti, balkáni kis nemzeteket. Emberi és nemzeti büszkeségünk, amely a reformkorban egyet jelentett a legmagasabbrendű haladó és alkotó humanitással, megdobban mindezeknek a történelmi emlékeknek felidéztek: mert akkor igenis a magyar volt Közép-Európa legújítóbb, leghaladóbb nemzete, az emberi szabadság választott népe.

Száz évvel ezelőtt, 1849 nagyon szomorú őszi, mikor anyák, özvegyek, árvák jajsza vegyült az őszi szelek zúgásába és mikor mártírhaltalt hazafiak vére öntözte az abszolutista, szentszövetségi zsarnokság alá tiport magyar földet, a nemzet nem avathatta fel méltón a Lánchidat, mely kezdetekor úgy tetszett, mintha szívárványos és ragyogó ív lenne a sötét jelenből a nagyszerű jövő felé. Akkor Haynau rémuralma nehezedett Magyarországra és Széchenyi István döblingi elzártságának tragikus magányában már hozzákészülődött lassan, hogy megírja a legnagyobb szatíráját és támadást, melyet valaha az önkényuralom ellen írtak. Igen, az 1849-es őszi hídavatás néma volt, némának és szomorúnak kellett lennie. Igen, a Híd születése, megvalósulása semmiképpen sem egyezett és egyezhetett az önkényuralom természetével, amely a maradiságba, barbárságba, tudatlanságba és tehetetlenségbe akarta visszalökni az önmagára eszmélt nemzetet. A Lánchíd a magyar haladás és felelősség legnagyobb tette volt és csak a későbbi nemzedékek tudták igazán értékelni ezt a kezdeményezést, mely a modern technikai civilizáció munkamódszereit, eszközeit, kellékeit hozta el arra a magyar földre, mely éppen Széchenyinek és korának akaratából emelkedett ki a primitív gazdálkodás és termelés tunya mélysegeiből.

Széchenyi István a Lánchid példáján mutatta meg, hogy modern haladás, technika, gépi termelés, polgárisodás igenis lehetséges ezen az elmaradott magyar parlagon. A Lánchid tehát végig ennek az akaratnak és elhatározásnak volt a jelképe és intő emlékjele, melyet semmiféle későbbi maradiság és konzervatívizmus nem sajátíthatott ki magának szimbólumul. A korabeli technikai, ipari haladás csodálatos teljesítménye volt. Később természetesen elavult, többször kellett megújítani; vagy harmincöt éve egyszer már a Dunába roskadtak egy jégzajlásos éjjel fáradt láncai. Az egymásra következő nemzedékek mindig megújították, mert tudták és érezték jelentőségét. A történelmi emlékekben a sors küzdelmei miatt olyan szegény Magyarország egyik leggyönyörűbb

eszméi és történelmi emléke ez a Híd és a mi nemzedékünk csak önmagát tisztelle meg vele, midőn fel-emelte hullámsírijából nemzeti létünknek ezt az ékességét és helyreállította szépségében, léte eredeti igazságában: csak a szabad Magyarország tudja értékelni ezt a mai hídavatást.

Igen, a mai nemzedék önmagát tisztelte meg vele, mikor újjáépítette és régi szépségében, a réginel nagyobb praktikusságban felavatta ezt a hidat. Ezzel az újjáépítéssel kinyilvánítottuk hűségünket a legszebb és leghaladóbb hagyományok iránt. De megmutattuk azt is, hogy a mai magyar munkás, mérnök, tudós mit tud és mit teremthet. Büszkeségünk újra ez a Híd, mert benne a reformkor és a legmagasabb Magyarország munkája és hite ölelkezik. És hogy most a Duna habjából új életre született a gyalázat, a rombolás végzetes korszaka után, hogy most újra felségesen íveli át az egykor tragédiákat görgető sorsfolyót, ez újra csak jelkép és valóság, jelképe és éber valósága új életünknek és építésünknek: a mi munkánkon, a mi haladásunkon, a mi építésünkön, a magyar népi demokrácián többé nem vehetnek erőt a rombolás és gyalázat hatalmai.

Ez az igazi hídavatás!... A reformkorban, melynek a Lánchid egyik legszebb intő és példaadó emlékjele, egy vékony értelmiségi és

nemesi réteg szolgálhatta csupán a haladás és fejlődés ügyét, szemben az elmaradott ország akkori maradiságával, a konok közpneemesi és feudális ellenkezéssel, szemben a maradiságot és gyarmati függést kormányzati elvvé emelő bécsi központi hatalommal. Ez a réteg a polgártalan, elmaradott országban merészen előre haladt és szinte ugrásszerűen akarta behozni a mulasztottakat, az elmúlt és elherdált évszázadokat. Ime, ez a reformkor, ez Széchenyi, Kossuth és többi nagyjaink igazi emberi tragikumuma és nagysága egyben: a polgári fejlődés sodrában fejlődő akkori Európa peremén végtelen erőfeszítéssel akartak a konzervatív, gyarmati és feudális, primitív gazdálkodású országból modern Magyarországot teremteni, — miközben meg az akkori itteni uralkodó társadalom konokul, ellenszegült törekvéseiknek és szándékaiknak, a Lánchid ennek az újító, merész előrelépésnek gyönyörű, intő alkotása.

Egy régi képen, Barabás Miklós festményén a Történelmi Képcsarnokban ma is megnézhetjük a Híd alapkövetelési ünnepségét. Az előtérben ott áll sötét és komor tekintetével, egyszerű öltözetben Széchenyi István, körülötte főhercegek, főpapok, országnagyok, szerényen a háttérben Bajza, Vörösmarty, írók, költők, Széchenyi munkájának társai

és lelkesítői, miközben kékelibe öltözött munkásemberek elhelyezik az alapkövet... Mennyire változott a világ! Hogy elmúltak e régi fényes-ségek, elmúltak a főhercegek, országnagyok díszes alakjai... Csak Széchenyi és a költők tekintete világít felénk a ködös őszi éjszakából, mikor újra kigyúlnak diadalmasan a Lánchid megfijodott fényei, megszügyenítvén a régi ragyogást... És mellettük óriássá nő a magyar munkás alakja, aki akkor is helyére lendítte az emeltyűből az alapkövet. Micsoda roppant történelmi változás ez, mely beteljesíti az utat, melyen Széchenyi és e nagy költők akkor elindították a nemzetet! Elmúltak e régi országnagyok, a régi történelmi osztályok és új, nagyobb, szélesebb rétegek álltak helyükre, amelyek most sokkal mélyebbre és biztos alapokra ágyazták a Híd alapkövet a Duna, e nemzeti sorsfolyó alján: magyar munkások, mérnökök, dolgozók most a történelem hősei, a történelmi építés és fejlődés beteljesítői, az ő műveikből, becsületükből, munkájukból, elméjükkel, akaratukból íveli át most már a Híd a Duna partjait. És ezek a dolgozók és alkotók méltók a nagy kezdetekhez, Széchenyi művéhez, a Lánchid roppant történelmi jelentőségéhez, újító és korszakos elhivatottsághoz: ime, ez az igazi hídavatás.